

Journal of Social Intervention: Theory and Practice – 2024 – Volume 33, Issue 1, pp. 71–75
<http://doi.org/10.18352/jsi.814>

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Hanze University of Applied Sciences /
NHL Stenden University of Applied Sciences
Open Access Journals

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

Tim 'S Jongers. **Beledigende Broccoli 2.0. Over de kloof tussen hoopvollen en hooplozen.** Van Gennep, 2023, pp. 204. ISBN 9789461645845.

Stella De Swart. **Armoede krijg je gratis.** Eigen beheer, 2022, pp. 216. ISBN 9789090345376.

Milio van der Kamp. **Misschien moet je iets lager mikken. Een verhaal over armoede en kansongelijkheid.** Atlas Contact, 2023, pp. 215. ISBN 9789045045627.

BOOKS

JEROEN BOEKHOVEN

Jeroen Boekhoven is als docent-onderzoeker verbonden aan de Academie voor Sociale Studies van de Hanzehogeschool Groningen, is verbonden aan het Lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving en is lid van de kernredactie van het *Journal of Social Intervention*.

E-mail: j.w.boekhoven@pl.hanze.nl

ARMOEDE EN DE WAARDE VAN ERVARINGSKENNIS

Om armoede te bestrijden is kennis van armoede nodig. Niet alleen wetenschappelijke kennis en vakkennis, maar ook ervaringskennis. Het principe dat je niets doet voor mensen zonder die mensen erbij te betrekken wordt steeds meer omarmd door beleidsmakers en sociale professionals. En terecht, want goed armoedebeleid en goede interventies kunnen niet zonder de kennis van mensen die getroffen worden door armoede (beleid). Dat inzicht is inmiddels leidend bij een aantal interventies, bijvoorbeeld bij de Alliantie van Kracht, een netwerk van organisaties, gemeenten, kennisinstellingen en ervaringsdeskundigen die zich gezamenlijk inspannen

BOOKS

om intergenerationale armoede in het Drents-Groningse veenkoloniale gebied te bestrijden (zie alliantievankracht.nl). Ook onderzoekers benadrukken steeds meer de relevantie van ervaringskennis op het gebied van armoede (zie bijvoorbeeld Keuzenkamp, 2023; Meij & Van Lanen, 2023; Nijboer & Karbouniaris, 2022).

Ervaringskennis is het uitgangspunt van de drie auteurs van de boeken die in deze tekst worden besproken. Hun ervaringen met leven in armoede lopen uiteen en ook verschillen hun verhalen, hun taal, referentiekaders en hun perspectieven. Het lezen van deze drie boeken maakt duidelijk dat de verschillende soorten ervaringskennis gewaardeerd moet worden door beleidsmakers en sociale professionals. Een goede duurzame aanpak van armoede kan niet zonder zicht op de diversiteit en complexiteit van (ervaringen van) armoede.

Politiek betrokkenheid

Tim 's Jongers beschrijft in een van de vele interessante passages van zijn *Beledigende Broccoli 2.0* hoe de radeloze situatie die hij ervoer als jongeman uitmondde in verlamdende haat. Die destructieve woede zette hij om in een constructieve woede, maar dat ging niet vanzelf, want 'op die momenten dat je nog niet die articulatie hebt, ook er zelf nog niet uit bent, dan is de haat wel een emotie die je volledig kan opslurpen'. 'S Jongers verwierf inmiddels articulatiemacht; sinds 2022 is hij directeur van de Wiarda Beckman Stichting, het wetenschappelijke bureau voor de sociaaldemocratie.

Beledigende Broccoli 2.0 is dan ook een politiek geëngageerd boek. Het bestaat uit een verzameling teksten (een marathoninterview, opiniestukken, essays, en de participatielezing van 2022) die samen een lappendeken vormen van analyses van diverse aspecten van armoede en armoedebeleid.

Als zogeheten spreidstandburger schetst 'S Jongers het contrast tussen de wereld waarin hij opgroeide en de wereld waarin hij terechtkwam via de academische studie politieke wetenschappen, en het geweld dat hij ervoer bij de overgang naar die nieuwe klasse. In vlijmscherpe woorden wijst 'S Jongers erop dat mensen bovenaan de maatschappelijke ladder vooral

goed voor zichzelf weten te zorgen en dat de knoppendraaiers, de meritocratische struisvogels, het effect van hun knoppendraaien niet snappen doordat ze niet afstemmen op de realiteit van de samenlevingsonderkant.

In elk hoofdstuk analyseert en bekritiseert 'S Jongers machtsstructuren die verantwoordelijk zijn voor de institutionele massavernedering van mensen die in armoede leven. Hij gaat in op wie- verzint-dit-nou-beleid, op wantrouwen en op de bijstand – die geen vangnet maar een wielklem is. Het gaat over armoede als structuurprobleem, over de ziekmakende rol van het collectieve, over de *feel good terror* van de eigen verantwoordelijkheid, over de meritocratische roes, en over broccolipaternalisme. Zijn taal is af en toe abstract, en hier en daar heeft de lezer enige voorkennis nodig, bijvoorbeeld over politici, politiek, geschiedenis, of opiniemakers. Het is de vraag of 'S Jongers beleidsmakers overtuigt die aan de andere kant van het politieke spectrum staan, maar ook die kunnen niet anders dan zich verhouden tot dit indringende pleidooi voor het organiseren van de overheid als perspectiefmachine. Verplichte kost dus voor alle beleidsmakers die de kloof tussen hoopvollen en hooplozen willen dichten.

'S Jongers ervaring van armoede is soms, zoals hij schrijft, woede verkroppen 'wanneer een welgesteld iemand, in een zeldzaam geval, met armoede te maken krijgt, verwordt tot schaamteloze armoedegoeroe en daarmee bijdraagt aan een ongewenste inflatie van het begrip. Armoede krijg je dan misschien wel gratis, eens erin opgegroeid, kost het je vooral heel veel' (p. 144). Daarmee lijkt hij te verwijzen naar Stella de Swart, de auteur van het tweede boek dat hier besproken wordt. Haar *Armoede krijg je gratis* levert een ander perspectief op en geeft bovenal zicht op een ander soort (ervaring van) armoede.

Persoonlijke worstelingen

Armoede krijg je gratis is namelijk geen analytisch, overstijgend of politiek verhaal, maar een chronologisch, persoonlijk relaas van een vrouw die in financiële problemen raakte door een echtscheiding. Stella De Swart schrijft over haar stress, haar schaamte, bijvoorbeeld in de voedselbank, en het bureaucratische doolhof van de lokettendans waarin ze regelmatig verdwaalde. Ze schetst het gebrek aan perspectief, het verwarrende woud aan regels en het frustrerende beleid van symptoombestrijding. De Swart ervoer – heel treffend voor haar perspectief - dat het simpeler is om een bedrijf op te richten dan om toegelaten te worden tot de schuldsanering.

BOOKS

De Swart schrijft meer in spreektaal en minder academisch dan 'S Jongers. Toch is ze niet per se minder taalvaardig, want haar verhaal maakt duidelijk dat de taal en omgangsvormen die ze van huis uit mee kreeg kon inzetten om mensen in het systeem voor zich te winnen. Zonder dat ze kritisch reflecteert op het belang van die aangeleerde vermogens (en het ontbreken ervan bij mensen die anders gesocialiseerd zijn dan zij), wordt duidelijk dat ze haar ervaringen als ondernemer in de modewereld, met daarbij horend netwerk en vaardigheden, haar perspectieven op armoede kleurde. Zoals ze zelf raak typeert: 'Je kan het meisje wel uit het Gooi halen maar het Gooi niet uit het meisje'.

De Swart is inmiddels adviseur op het gebied van armoede, schulden en ernstige geldnood. Vanuit die rol pleit ze voor een meer menselijke maat, voor waardering van mensen en voor beleid dat mogelijkheden moet scheppen. In haar boek schetst ze haar ervaringen van binnenuit, als individuele persoon. Tegelijkertijd is haar referentiekader ook dat van een ondernemer die doorziet hoe bureaucratische procedures het leven en vooruitgang bemoeilijken. Daarmee komt haar boodschap overeen met die van 'S Jongers, maar waar hij de focus legt op neerbuigend beleid, ziet De Swart toch vooral goede bedoelingen. Anders dan 'S Jongers beschouwt ze haar machteloze proces van armoede achteraf zelfs als een verrijking – ook al was het pijnlijk, ze had het niet willen missen. De Swart is geen spreidstandburger: eenmaal uit de armoede was ze weer op vertrouwd terrein. Maar dat maakt haar verhaal, en de kennis die ze opdeed in haar worsteling naar de wal, niet minder interessant.

Sociologische reflecties

Door omstandigheden in armoede terechtkomen is iets anders dan opgroeien in armoede. Dat laat ook Milio van de Kamp zien in zijn *Misschien moet je iets lager mikken*. Opgelommen tot universitair docent sociologie aan de UvA bewoont hij inmiddels een andere wereld dan die waarin hij opgroeide, met andere taal en andere mensen. Het gevoel van anders-zijn raakte hij niet kwijt. Zijn persoonlijke en chronologisch beschreven levensverhaal is rauw, analytisch en aangrijpend tegelijk en staat zo vol met inzichten over de impact van armoede en kansenongelijkheid dat het verplicht leesvoer zou moeten zijn voor iedere beleidsmaker en sociale professional die te maken heeft met armoede.

Van der Kamp noemt zijn kennismaking met de sociologische perspectieven van Pierre Bourdieu een ontwakening; het leverde hem taal en concepten om zijn eigen leven te duiden, om zijn eigen positie in maatschappelijke structuren te begrijpen. Pas als student doorzag hij wat het betekende dat hij niet het cultureel kapitaal had dat zo gewaardeerd wordt door de middenklasse. Via Bourdieu begreep hij hoe en waar hem symbolisch geweld was aangedaan, en in zijn boek maakt hij begrijpelijk voor de lezer. Het boek staat namelijk vol met anekdotes die dat duidelijk maken, bijvoorbeeld het geval van de goedbedoelende docent hem vertelde dat hij misschien wat lager moest mikken.

Van der Kamp vertelt een prachtig leesbaar verhaal, waarin hij de doorleefde ervaring van sociale ongelijkheid steeds weet te verbinden met sociale patronen en met meer en minder subtiele machtsverschillen. Zonder te vervallen in sociologisch jargon laat hij de complexiteit zien van hoe in zijn leven armoede samenhangt met veiligheid, gezondheid, wantrouwen, schaamte, stress, woede, onmacht en onvermogen. Dit boek past op een zomerliteratuurlijst, en is al waardevol zoals het is, maar een geannoteerde versie, met verdiepende uitstapjes naar alle deelaspecten van armoede die Van der Kamp in zijn leven ondervond, zou een goudmijn zijn voor (aankomende) sociale professionals en beleidsmakers.

REFERENTIES

- Keuzenkamp, S. (8 augustus 2022). Geef ervaringskennis en -deskundigen een serieuze positie. *Sociale Vraagstukken*. Geraadpleegd op January 16, 2024, op van: <https://www.socialevraagstukken.nl/geef-ervaringskennis-en-deskundigen-een-serieuze-positie>.
- Meij, E., & Van Lanen, S. (14 december 2023). Vijf misverstanden over armoede die oplossingen saboteren. *Sociale Vraagstukken*. Geraadpleegd op January 16, 2024, van: <https://www.socialevraagstukken.nl/vijf-misverstanden-over-armoede-die-oplossingen-saboteren>.
- Nijboer, C., & Karbouniaris, S. (2022). Ervaringsdeskundigheid in armoede en ggz. *Sozio* 2, 72–75.